

M en R 2024/29

Het CSDDD-debacle en de opkomst van het klimaattransitieplan

Tim Bleeker, datum 12-03-2024

Datum	12-03-2024
Auteur	Tim Bleeker
JCDI	JCDI:ADS948069:1
Vakgebied(en)	Milieurecht / Algemeen Milieurecht / Inrichtingen en activiteiten - vergunningen

Eindelijk, na jaren onderhandelen hadden de Raad en het Europese Parlement afgelopen december een politiek akkoord bereikt over de *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (afgekort de CSDDD of CS3D). Deze richtlijn verplicht grote bedrijven om milieuoverwegingen, klimaatmaatregelen en mensenrechten te verankeren in hun bedrijfsvoering. Het akkoord werd gezien als een doorbraak: alleen nog een paar technische details uitwerken, en afhameren maar.

Het liep net even anders. Door de FDP werd de Duitse 'Ja' toch een 'nee'; Italië maakte zich opeens zorgen over de gevolgen voor het mkb; Frankrijk zag zijn kans schoon om een nóg hogere toepassingsdrempel te forceren; verschillende Oost-Europese landen kregen koudwatervrees. Met de naderende Europese verkiezingen en de verwachte ruk naar rechts leek de richtlijn ten dode opgeschreven.

De CSDDD werd in het voorjaar van 2024 in een paar weken tijd wel vier of vijf keer (ik ben de tel kwijtgeraakt) geagendeerd door de Raad. Keer op keer was er geen meerderheid, en telkens kwam er meer water bij de wijn. Zo werd het toepassingsbereik van de richtlijn teruggeschroefd, de reikwijdte van de ketenverantwoordelijkheid beperkt, en de Europese minimumregeling voor aansprakelijkheid geschrapt.

Op 15 maart 2024, in de allerlaatste bijeenkomst waarin de Raad zijn goedkeuring nog kon geven, werd alsnog een akkoord bereikt. De (afgezwakte) CSDDD kan nu nog net voor de verkiezingen langs het Europese Parlement, die de richtlijn naar alle verwachting zal goedkeuren. Toch nog witte rook aan de horizon.

De hoofdoorzaak voor alle CSDDD-drama is de *duediligence*-plicht. Op grond van deze verplichting moeten grote bedrijven mensenrechtenschendingen en milieuverontreiniging in hun internationale handelsketen identificeren, voorkomen, beperken en/of beëindigen. De CSDDD staat daarom ook wel bekend als de 'antiwegkijkwet'.

De tweede pijler van de CSDDD is minder bekend: de verplichting om een zogeheten 'klimaattransitieplan' te maken en te implementeren. In dit plan moeten bedrijven emissiereductiedoelen stellen om te borgen dat hun bedrijfsmodel verenigbaar is met de 1,5-gradendoelstelling uit het Parijsakkoord. Het klimaattransitieplan is minder omstreken, maar mijns inziens net zo belangrijk (en ingrijpend!) als de *duediligence*-plicht. Ik vertel er graag meer over.

Als fenomeen bestaat het klimaattransitieplan al langer. Dat is logisch, want de transitie naar een duurzame economie heeft ingrijpende gevolgen voor bijna alle bedrijven. Het wordt bijvoorbeeld lastiger om vervuilende activiteiten te financieren; uitstootrechten worden schaarser en duurder; en opdrachtgevers, werknemers en consumenten stellen hogere eisen aan klimaatprestaties van bedrijven. Ondernemen is vooruitkijken, en *business as usual* is geen houdbare optie meer. Bestuurders die dat inzien maken klimaatplannen.

Niet alleen in de bestuurskamers, maar ook in het recht krijgen klimaattransitieplannen steeds meer voet aan de grond. In de OESO-richtlijnen geldt het maken en implementeren van zo'n plan al als voorwaarde voor verantwoord ondernemen. In klimaatrechtszaken zoals die van Milieudefensie tegen Shell worden bedrijven reductiedoelen opgelegd met een beroep op mensenrechten. Verder zijn grote bedrijven op grond van de recent ingevoerde *Corporate Sustainability Reporting Directive* (CSRD) verplicht te rapporteren over hun klimaatimpact en klimaatstrategie. Dan zijn er ook nog sectorale regelingen, zoals de EU-ETS, waardoor bepaalde bedrijven een '*climate neutrality plan*' moeten maken voor het uitfasen van installaties met zeer hoge CO₂-uitstoot.

Of het nou komt door een groen geweten, strategisch inzicht, of toenemende regulering: klimaattransitieplannen zijn in opkomst. De CSDDD kan die ontwikkeling consolideren. Grote bedrijven die de noodzaak van transitieplanning nog niet inzien, of niet willen inzien, worden daardoor verplicht om klimaatmaatregelen te verankeren in de bedrijfsstrategie.

Het is natuurlijk jammer dat de richtlijn door alle compromissen slechts geldt voor 0,05% van de Europese bedrijven. Toch is de CSDDD een belangrijke stap voor het klimaat. De grote bedrijven die er wél onder vallen zijn namelijk systeemspelers met een grote invloed op de markt. Bovendien moeten deze bedrijven rekenschap geven van de uitstoot in hun handelsketen, en daar hun invloed ook aanwenden voor verduurzaming. Indirect heeft de richtlijn dus toch nog een groot bereik.

De CSDDD draagt bij aan een gelijk speelveld en geeft meer duidelijkheid over klimaatverplichtingen van bedrijven. Maar pas op: duidelijk wordt het nog zeker niet. Hoe kan bijvoorbeeld worden vastgesteld óf een bedrijfsmodel verenigbaar is met de 1,5-gradendoelstelling? Wat als een bedrijfsmodel inherent onverenigbaar is met klimaatdoelstellingen; moet het bedrijf dan zichzelf opdoeken of heruitvinden? En wat als de reductiedoelstellingen niet worden gehaald?

De opkomst van klimaattransitieplannen leidt tot allerlei lastige, fundamentele vragen over de rechten en plichten van bedrijven. Om de opwarming van de aarde binnen de perken te houden, zullen we niettemin snel antwoorden moeten vinden. In de kern is de klimaatcrisis immers een verantwoordelijkheids crisis. In dat kader sluit ik af met een oproep aan het Europees Parlement: afhameren die CSDDD!